

*Дзенісевіч А.А., выкладчыца кафедры міжмоўнай і
міжкультурнай камунікацыі*

ФАРМАЛЬНА-СУПАСТАЎЛЯЛЬНАЯ ХАРАКТАРЫСТЫКА РОДНАСНАЙ ЛЕКСІКІ Ў ВЫКЛАДАННІ НЯМЕЦКАЙ МОВЫ

Як выяўлена многімі мовазнаўцамі, каб авалодаць замежнай мовай, перадусім трэба авалодаць яе словамі і разуменнем паняццяў, якія складаюць яе спецыфічны «дух». Мэта гэтага артыкула – звярнуць увагу выкладчыка замежных моў на першую ступень авалодання — прэзентацыю замежнага слова. Далей выкладчык сам вырашае, якім спосабам даводзіць ужыванне таго ці іншага слова да аўтаматызму. Можна скарыстацца метадычнымі парадзімі, змешчанымі ў шматлікіх дапаможніках узорамі моўных практыкаванняў або самому пабудаваць падобныя.

Ад спосабаў раскрыцця значэнняў слоў залежыць іх засваенне і правільнае выкарыстанне. Гэта назіраецца ў штудзённай педагогічнай практыцы. Заўважана, што студэнты неабякава ставяцца да слоў замежнай, асабліва нямецкай мовы – іх больш цікавяць словы, якія супадаюць з этымалогіяй роднай (беларускай) мовы і з'яўляюцца роднаснымі адпаведным беларускім і рускім словам [1].

Студэнты са здзіўленнем успрымаюць словы нямецкай і беларускай моў, якія маюць агульную матывіроўку. Галоўным чынам гэта генетычна роднасныя і інтэрнацыянальныя словы. Напрыклад, беларускае *гандаль* узыходзіць да нямецкага *die Handel*, беларускае *ганак* – да нямецкага *der Gang*, *пантофель* - *Pantoffeln*, *воўна* - *Wolle*, *блакітны* - *blau*, *будаваць* - *bauen*, *вага* - *Waage*, *каштаваць* - *kosten*, *вандраваць* - *wandern*, *маляваць* - *malen*, *фарба* - *die Farbe* і інш. Такое падабенства нямецкай і беларускай моў дапамагае студэнтам зразумець і запомніць новыя словы і выразы.

Мы заўважылі, што ў студэнтаў ёсць любімыя словы, якія яны з задавальненнем ужываюць. Тое ж можна сказаць і аб выразях, калі яны складаюцца з слоў, лёгкіх для вымаўлення студэнта – беларуса

або рускага Часам, калі студэнт успрымае нямецкае слова, у яго абуджаюцца эстэтычныя пачуцці. Сустрэкалася меркаванні: «слова файна гучыць», «мілагучнае слова», «пывучае слова».

Той, хто валодае некалькімі мовамі, пацвердзіць, што на авалоданне кожнай наступнай мовы траціцца менш намаганняў і часу. Тлумачыцца гэта тым, што спачатку даводзіцца шукаць тыя агульныя рысы, якія прысутнічаюць ва ўсіх мовах. Гэтымі парадамі карыстаўся знакаміты нямецкі археолаг-паліглот Г. Шліман.

Вельмі значным пры вывучэнні замежнай мовы з'яўляецца кантэкст ужывання, што дапамагае студэнту ўсвядоміць значэнне яшчэ не вядомага нямецкага слова. Многія метадысты раяць раскрываць значэнне замежнага слова выпрабаваным шляхам – праз тлумачэнне яго на замежнай мове. Працуючы з словамі нямецкай мовы, падобнымі на беларускія – роднаснымі або маючымі беларускія эквіваленты – тлумачэнне трэба пачынаць не з гэтых слоў, бо тады студэнты нават пераклад слоў інтэрнацыянальнай лексікі будуць шукаць у слоўніках. Трэба адмыслова ствараць праблемнае становішча ці, інакш кажучы, «пытанне-загадку».

Варта ўлічваць, што пры ўспрыманні іншамовнага кантэксту на слых словы ўсведамляюцца не адразу, што перашкаджае разуменню ўсяго зместу. Калі ж словы ў кантэксце, асабліва генетычна роднасныя, перамяжоўваюцца, то студэнт прыслухоўваецца і вылучае падобныя да слоў роднай мовы, часта пры гэтым памылкова суадносячы словы толькі паводле іх знешняга падабенства. Часам гэта перашкаджае разуменню слоў, якія гучаць амаль аднолькава і выклікаюць знаёмую асацыяцыю, але маюць у розных мовах зусім розныя значэнні. Прычына памылак – ідэнтычныя спалучэнні гукаў у нямецкіх і беларускіх словах. Утвараецца поле ідэнтыфікацыі, у якім фармуюцца тыповыя і індывідуальныя памылкі.

Такім чынам, студэнтаў трэба накіроўваць на шлях прынамсі фармальнага супастаўлення лексікі і пераконваць, што яны маюць багаты досвед у дзвюх першых мовах – роднай і рускай. Гэта еўрапейскія мовы, якія належаць да адной індаеўрапейскай сям'і, таму многія словы гэтых моў маюць агульнае паходжанне і захавалі агульныя карані. Важна, каб студэнты усвядомілі гэта, асэнсавалі агульныя моўныя з'явы і былі здольныя выкарыстаць свой досвед і веды роднай і рускай моў пры навучанні замежнай. Для папярэджання памылак неабходна не дапускаць узнікнення ядра ідэнтыфікацыі і пільна сачыць за ўжываннем слоў нямецкай мовы.

Літаратура:

1. Девкин Л.А., Выхота В.А., Сыртланова Н.С. Зависимость запоминания слов иностранного языка от способа раскрытия их значения // Материалы совещаний по психологии 1-6 июля 1955 г. М., 1957.